

ERFGOED BRUSSEL

N°017

DECEMBER 2015

DOSSIER STADSARCHEOLOGIE

VARIA

De eigen woning van
Henry Lacoste in Oudergem

Erfgoedklassen & Burgerschap



EEN PUBLICATIE VAN BRUSSEL STEDELIJKE ONTWIKKELING

UNESCO. VERDRAG VOOR DE BESCHER- MING VAN HET IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

De beiaardcultuur erkend door de Unesco en gevierd in Brussel

Op 18 september 2015 werden de beste beiaardiers van België ontvangen op het Stadhuis van Brussel ter gelegenheid van de uitreiking van de oorkonde van de Unesco aan de beiaardiersverenigingen van België. Deze overhandiging bekrachtigde de erkenning in november 2014 van de beiaardcultuur in België als "Beste praktijk in het beschermen van cultureel erfgoed".

De bijeenkomst, georganiseerd op initiatief van de Belgische -Vlaamse, Franstalige en Duitstalige- commissies voor de Unesco, oogste heel wat

succes, zowel bij de academische en diplomatieke wereld als bij de voorbijgangers. Het publiek, dat reeds genoten had van de melodieën gespeeld op de 'mobiele' beiaard van Douai aan de Kunstberg, kon in de namiddag een uniek jukeboxconcert met verzoeknummers bijwonen door de beiaard in de toren van de Sint-Michiel-en-Sint-Goedelekathedraal.

De beiaard, die in de jaren 1500 ontstond in de Zuidelijke Nederlanden, wordt beschouwd als het oudste muzikale massamedium uit de geschiedenis. Het Belgische dossier werd ingediend door de Vlaamse Beiaardvereniging en de *Association Campanaire Wallonne*, met de steun van de *Fédération Wallonie-Bruxelles* en FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. De erkenning van deze traditionele muziekvorm, die rekening hield met het muzikale repertoire, het onderwijs, de traditie van beiaardconcerten en de literatuur over dit instrument, moet het doorgeven ervan aan de komende generaties veilig stellen. Het beschermingsprogramma voor de beiaardcultuur omvat 76 gemeenten in België en 30 landen wereldwijd. Het verenigt behoud van de traditie

De mobiele beiaard van Douai die voor de gelegenheid was opgesteld op de Kunstberg (I. Leroy, 2015 © GOB).



met streven naar vernieuwing, en stimuleert beste praktijken en respect voor de lokale beiaardiers door een breed draagvlak te creëren tussen alle actoren op het terrein. De Unesco waardeerde vooral de eeuwenoude ervaring van België en de acties voor het doorgeven en ontwikkelen van de beiaardcultuur die als voorbeeld worden gesteld voor erfgoedgemeenschappen elders in de wereld.

Brussel telt slechts twee concertbeiaarden: de grote beiaard in de zuidelijke toren van de kathedraal en een kleinere beiaard op het dak van het federale Parlement, naast enkele mechanische beiaarden zoals op de Kunstberg en in het gemeentehuis van Sint-Pieters-Woluwe. De jonge vereniging Tintinnabulum stelt zich tot taak de kennis van de beiaard te bevorderen, onder meer door de organisatie van concerten. Het idee om een nieuwe beiaard te plaatsen op het Broodhuis wint eveneens veld.

Dit programma waarbij het Brussels Gewest sinds kort betrokken is, toont in het bijzonder – voor zover nodig – de nauwe band aan tussen de bescherming van het onroerend, roerend en immaterieel erfgoed. Een volgende bijeenkomst zal in 2016 in de lokalen van de Senaat worden georganiseerd.

Nuttige links:

<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=fr&pg=00011&Art18=01017>; <http://www.campano.be/realisations.html>; <http://www.beiaard.org/>



ARCHEOLOGIE IN BRUSSEL

De reeks *Archeologie in Brussel*, waarin momenteel een twaalfstal nummers zijn verschenen, wordt uitgegeven door de Directie Monumenten en Landschappen en publiceert de resultaten van de opgravingen op het grondgebied van het Gewest. De bestudeerde sites geven een beeld van de verscheidenheid aan onderzoeksvelden en uitdagingen waarmee de stedelijke archeologie wordt geconfronteerd. Vier delen gepubliceerd tussen 1995 en 2001 zijn beschikbaar in papieren versie (*De Rijke Klarenwijk: van Priemspoort tot klooster, Brouwerijen in de Sint-Katelijnewijk, Middel-eeuwse ambachten en stedelijk wonen* en *Rond de eerste stadsomwalling*). De reeks werd intussen voortgezet in digitale versie. Sinds 2000 wordt elke bijdrage aan de reeks gepubliceerd in de taal van de auteur. Het betreft wetenschappelijke rapporten van de archeologische interventies.

De laatste publicaties leveren een schat aan informatie over het stadscentrum. Bij een interventie in de Trapstraat werd een opmerkelijke laatmiddeleeuwse kelder bestudeerd die een beeld geeft van de eerste rooilijn van de straat. In de Steenstraat bood de inrichting van een hotelcomplex de gelegenheid om meerdere gebouwen dichtbij de zone die werd getroffen door het bombardement van 1695, te bestuderen. Bij de aanleg van een ondergrondse parking bestudeerden archeologen de percelen die zich tussen de eerste en tweede omwalling bevinden...

Ook de andere gemeenten zijn actief op dit vlak. Zo werd in Ukkel vóór de bouw van een gymnastiekzaal van een

scholencomplex een preventieve opgraving gedaan op de helling van het Nekkersgat waar al in de 19de eeuw overblijfselen uit het neolithicum, de ijzertijd en de Romeinse tijd werden aangetroffen. Naar aanleiding van een groot renovatieproject op de site van het voormalige klooster van Gesù in de Koningsstraat in Sint-Joost-ten-Node, werd naar overblijfselen gezocht van de tweede omwalling. De eerste elementen die er werden gevonden waren echter twee 19de-eeuwse tuinconstructies! In Watermaal-Bosvoorde werden op de beschermde neolithische site van Bosvoorde-Vijvers in het Zoniënwoud opgravingen gedaan voorafgaand aan de uitbreiding tot vier sporen van de lijn Namen-Schaarbeek. En tot slot werden in Anderlecht bij een interventie in de vallei van het GEN overblijfselen uit de eerste ijzertijd blootgelegd.

Gepubliceerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De vier eerste delen van Archeologie in Brussel zijn verkrijgbaar in de boekhandel tegen de prijs van 10 of 20€. Vanaf nummer 5 kan de reeks gratis worden gedownload op www.erfgoed.brussels.

MM



COLLECTIE À LA CARTE

Brussel Vijfhoek en Brussel Uitbreiding-Oost

De collectie *À la Carte* waagt zich aan de Stad Brussel. In totaal zullen zes volumes gewijd worden aan haar rijke geschiedenis en vele uitbreidingen.

De eerste wandelkaart in deze reeks is uiteraard gewijd aan het hart der harten: Brussel Vijfhoek, daar waar het allemaal begon. In dit extra dik deel gaat veel aandacht naar de plaatsen die een bijzondere rol gespeeld hebben in de evolutie van de stad en wordt uiteraard stilgestaan bij de bewogen geschiedenis van de 'mooiste marktplaats ter wereld'. Verder komen de grote stedenbouwkundige projecten aan bod die de Vijfhoek haar huidige uiterlijk gaf. Wandelaars krijgen zowel het bekende als het veel minder gekende Brussel te zien.

Het tweede volume zoekt in op Brussel Uitbreiding-Oost. Achter deze benaming schuilen twee belangrijke stadswijken: de Leopoldswijk en de wijk van de Squares. Hun rijke geschiedenis, bijzondere architectuur en mooie parken kunnen ongetwijfeld elke wandelaar bekoren.

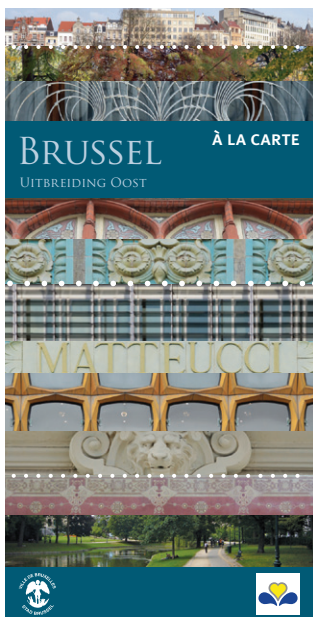
Beide wandelkaarten zijn gratis verkrijgbaar. Inwoners van deze gemeentes kunnen terecht bij het gemeentebestuur. Liefhebbers van de collectie kunnen een exemplaar afhalen aan het onthaal van de Sint-Gorikshallen (Sint-Gorikspein, 1000 Brussel) of in de boekhandel van het BIP (Koningsstraat 2, 1000 Brussel). De wandelkaarten kunnen ook gedownload worden op www.monument.irisnet.be

PDU

REEKS BRUSSEL - DE WEERGANGEN

De Directie Monumenten en Landschappen publiceert onder de titel Brussel – De Weergangen regelmatig brochures met wandelingen die focussen op historisch erfgoed, (stadsomwalling, Compostellaroute...), op bepaalde wijken (Zavel, Marollen, Kunstberg, voormalige haven...) of op architecturale ensembles (paleis, galerijen, abdijen...).

De bedoeling van deze folders is de stad vanuit een bepaalde invalshoek te (her)ontdekken. Ze vestigen de aandacht op de geschiedenis van het traject en de beschrijving van de gebouwen en hun onmiddellijke omgeving, maar ook op belangrijke stedenbouwkundige ontwikkelingen en archeologische ontdekkingen die op de verschillende sites werden gedaan.



Soms sluit het voorgestelde parcours aan bij een lopende tentoonstelling, zoals dat in 2015 het geval was met de wandeling die in de voetsporen trad van Andreas Vesalius in de Miniemenwijk en het Poelaertplein.

De brochures Brussel - De weergangen worden gepubliceerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en zijn gratis beschikbaar in de Sint-Gorikshallen (Sint-Goriksplein 1, 1000 Brussel) en in het BIP (Koningsstraat 2-4, 1000 Brussel).

MM

DE EUROPESE ROUTES VAN KEIZER KAREL LOPEN DOOR BRUSSEL

Culturele Routes van de Raad van Europa

Het netwerk van *De Europese Routes van Keizer Karel* werd recent erkend door het Europees Instituut voor Culturele Routes van de Raad van Europa in Luxemburg. Dit internationale netwerk van partners ontvangt zo de hoogste Europese onderscheiding voor het werk dat zij sinds vele jaren verricht op het gebied van culturele en toeristische samenwerking op Europees niveau.

Het netwerk van *De Europese Routes van Keizer Karel* telt momenteel meer dan 50 steden en historische sites, verspreid over elf landen, waarlangs Karel van Habsburg zich tussen 1515 en 1557 verplaatste. De landen die momenteel vertegenwoordigd zijn, zijn België, Duitsland, Nederland,

Italië, Portugal, Spanje, Luxemburg, Malta, Marokko, Algerije en Tunesië. Het is een toeristische en historische route die de plaatsen verbindt waarop Keizer Karel zijn stempel heeft gedrukt en de steden die hij na zijn troonsafstand in Brussel in 1555 heeft doorkruist, vooreerst hij zich in de abdij van Yuste teruggetrokken heeft.

Deze erkenning komt er op de vijfhonderdste verjaardag van de meerderjarigheidsverklaring van Karel V in de Aula Magna, de grote staatszaal van zijn paleis in Brussel waarvan de archeologische overblijfselen toegankelijk zijn via het Paleizenplein.

Dit initiatief heeft als doel het erfgoed en de geschiedenis van de verschillende partners beter bekend te maken bij het publiek, in overeenstemming met de criteria van de Raad van Europa. Deze erkenning zal zonder twijfel het imago versterken van een Brussel, waar Erfgoed en Europese geschiedenis bijdragen tot de toeristische en economische aantrekkingskracht van de Regio.

www.itineracarolusv.eu;
<http://culture-routes.net>;
www.coudenberg.com;
www.visitbrussels.be;
www.ommegang.be

FH

(2012 © V. Evrard).



COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Jean-Marc Basyn, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Murielle Leseque,
Cecilia Paredes, Brigitte Vander Bruggen
en Anne-Sophie Walazyc.

EINDREDACTIE IN HET NEDERLANDS

Paula Dumont

EINDREDACTIE IN HET FRANS

Stéphane Demeter

SECRETARIAAT VAN REDACTIE

Murielle Leseque

COORDINATIE VAN ICONOGRAFIE

Concepcion Ortigosa Y Crespo (dossier)
en Cecilia Paredes (varia)

COORDINATIE VAN HET DOSSIER

Ann Degraeve

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Lou Cognard, Ann Degraeve,
Yannick Devos, Paula Dumont,
Elisabeth Gybels, Frédérique Honoré,
Harry Lelièvre, Isabelle Leroy,
Marc Meganck, Sylvianne Modrie,
Barbara Pecquet, Jef Pinceel,
Brigitte Vander Bruggen,
Stephan Van Bellingen,
Daphné Van Grieken.

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels,
Data Translations Int.

NALEZING

Koenraad Raeymaekers,
Hans Blanchaert, Ludo Gobin, Wim Kenis,
Coralie Smets, Tom Verhofstadt
en de leden van het redactiecomité.

VORMGEVING

The Crew Communication

DRUK

Dereume Printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen.
bpeb@gob.irisnet.be

BEDANKINGEN

Hans Blanchart, Etienne en Denis Lacoste,
Inge Messiaen.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Arlette Verkruyssen, directeur-generaal
van Brussel Stedelijke Ontwikkeling/
Gewestelijke overheidsdienst Brussel,
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd onder de
verantwoordelijkheid van de auteurs. Alle
rechten voor het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en Landschappen –
Cel Sensibilisatie
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
<http://erfgoed.brussels>
broh.monumenten@gob.irisnet.be

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LIJST MET AFKORTINGEN

AAM – Archives d'Architecture Moderne
ARA – Algemene Rijksarchief
DCBSO – Documentatiecentrum van
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
DML – Directie Monumenten en
Landschappen
EK – Erfgoedklassen
GOB – Gewestelijke Overheidsdienst
Brussel
KBIN – Koninklijk Belgisch Instituut voor
Natuurwetenschappen
KBR – Koninklijke Bibliotheek van België
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor het
Kunstpatrimonium / Institut royal du
Patrimoine artistique
KMKG – Koninklijke Musea voor Kunst en
Geschiedenis
RPAW – Recherches et Prospections
archéologiques en Wallonie
SAB – Stadsarchief Brussel
SRAB – Société Royale d'Archéologie de
Bruxelles
ULB – Université libre de Bruxelles

ISSN

2034-578X

WETTELIJK DEPOT

D/2015/6860/027

Cette revue paraît également en Français
sous le titre *Bruxelles Patrimoines*.